

PROGRAMACIÓN DOCENTE DE CANTO II
CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DE A CORUÑA
TÍTULO SUPERIOR DE MÚSICA (ENSINANZAS REGULADAS POLO DECRETO 163/2015, DO 29 DE OUTUBRO)

1. IDENTIFICACIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN										
DISCIPLINA: CANTO II										
ESPECIALIDADE	Interpretación					ITINERARIO		CANTO		
CARÁCTER	Obrigatoria					TIPO DE CLASE		INDIVIDUAL		
DEPARTAMENTO	CANTO					XEFE DE DPTO.		Lorenzo de los Santos Gago		
CURSOS	1º curso	2º curso		3º curso		4º curso			COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Aida Cruz Estévez
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais:	1,5 horas
ECTS/CUAD.		9							Observacións:	
					NOME E APELIDOS			EMAIL/TEL/WEB		TITORÍA
DOCENTES:	Aida Cruz Estévez					aidacruz@edu.xunta.gal		Mércores de 9:30 a 10:30		

2. DESCRIPTOR E COMPETENCIAS	
DESCRIPTOR:	Coñecemento das posibilidades técnicas do aparato fonador e utilización correcta deste nas interpretacións. Desenvolvemento das capacidades artística, musical e técnica e dun estilo propio baseado no coñecemento dos criterios interpretativos que permitan abordar un repertorio representativo e axeitado segundo as súas calidades vocais.
COÑECEMENTOS PREVIOS:	Os adquiridos no cuadrimestre anterior
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS:	A disciplina ten relación directa coas disciplinas propias do primeiro curso, como son o Repertorio Lied, Repertorio de Oratorio, e a Concertación) ademais de maneira propedéutica coas disciplinas de conxunto ou individuais de cursos posteriores (Escena lírica, Repertorio de Ópera e zarzuela, Repertorio do século XX-XXI, Interpretacións históricas, Coro, e Música de cámara). A disciplina de Canto debe capacitar ao alumno/a no exercicio dunha labor interpretativa de alto nivel de acordo coas características do seu instrumento, tanto no papel solista como formando parte dun conxunto, amosando suficiente coñecemento do seu instrumento e dominando as técnicas de interpretación do mesmo.
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:	T1, T2, T3, T6, T13, T15
COMPETENCIAS XERAIS:	X1 X3 X4 X6 X9 X10 X17 X21 X24
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:	E11, E14, E16, E17, E110
<i>*Ver a listaxe e descrición de competencias no Decreto 163/2015, do 29 de outubro</i>	

3. OBXECTIVOS	
DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Realizar as interpretacións demostrando o suficiente control corporal, cunha correcta respiración e emisión vocal, asimilando asemade actitudes que se deben eliminar por resultar nocivas.	T1, T2, T3, X1, X3, E17, E11, E12, E15
Coñecer as técnicas escénicas que leva a súa actividade profesional	T2, T13, X9, X10, X17, X21, E12, E13, E14, E15
Desfrutar da experiencia gratificante que pode supoñer o encontro do timbre persoal da voz e cómo se pode mellorar a súa calidade sonora.	T2, T6, T13, X6, X9, X10,

	EI1, EI2
Exercitarse auditivamente sobre o timbre da propia voz e procura de distintos cores vocais.	T2, T6, T13, X6, X9, X10, EI1, EI2
Responder con control correcto do aire e a afinación na realización de vocalizacións diversas propostas polo profesor/a.	T2, T6, T13, X6, X9, X10, EI1, EI2
Responder correctamente as indicacións feitas polo profesor/a en todos os aspectos técnicos necesarios (legato, utilización dos resoadores, fraseo, conexión do aire ...).	T2, T3, T6, T13, T15, X1, X3, X4, X9, X17, X21, EI2, EI3, EI4
Utilizar as TIC en beneficio do seu estudio, tanto para ampliar coñecementos mediante a escoita de cantantes diversos como para facer gravacións na clase e nas audicións e facer exercicio de autocritica.	T1, T2, T3, T13, T15, X4, X6, X9, X10, X17, X21, EI4, EI5
Aplicar toda a bagaxe de coñecementos no desenvolvemento da súa vida profesional.	T1, T2, T3, T6, T13, T15, X1, X3, X4, X6, X9, X10, X17, X21, EI1, EI2, EI3, EI4, EI5

4. CONTIDOS		
TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS	SESIÓNS
1- Recursos de técnica vocal para canto lírico.	A relaxación e respiración Anatomía e fisioloxía aplicada ao canto. Esquema Corporal Vocal Exercicios de vocalización Aplicación técnica na interpretación do repertorio	10
2- A articulación e o fraseo. A dicción	Articulación correcta e dicción expresiva, liña melódica. Estudo de pasaxes das obras a interpretar dentro do seu repertorio Elementos formais do repertorio adecuado á súa voz.	1*
3- A afinación	Habilidades necesarias para realizar unha lectura dunha obra sen necesidade de facer soar a totalidade de elementos que a completan. Exercicios de vocalización específicos Estratexias para saber afinar con precisión.	1*
4- O estilo interpretativo	Análise do texto. Autor. Adecuación vocal á época, xénero e estilo das diferentes obras que o alumno/a deba interpretar. Construción da personaxe	2*
5- Estratexias de aprendizaxe e estudio	Actividades para o estudo individual do alumno: Dominio técnico do instrumento. Métodos de concentración Memoria musical. Preparación para a interpretación en público.	1*
6- As TIC e os seus beneficios no estudio	Utilización de métodos audiovisuais diversos cara ao estudo na casa ou no centro Aplicacións das TIC na clase.	1

*Os contidos 2 ao 5 reflíctense temporalizados nunha sesión, aínda que, polo seu carácter transversal, na práctica serán traballados ao longo de tódalas sesión.

TOTAL SESIÓN:

16

5. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍA			
TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Actividades introdutorias (Saúdo inicial; posta en común dos coñecementos que posúe o alumno/a ao comezo do curso, e exposición das expectativas que ten cara ao cuadrimestre que comeza).	1		1
Exposición maxistral (Contextualización das obras escollidas para o seu repertorio e puntualizacións técnicas das mesmas.)	1		1
Exposición práctico-teórica (Exposición do traballo do alumno/a na aula)	2		2
Práctica individual (Tempo de estudo individual do alumno, que dedicará á práctica vocal e do repertorio, en clase ou na casa)	16	96	112
Lectura guiada e comentario de fontes (preparación durante a clase ou na casa do traballo encomendado para a seguinte sesión. Supervisión da información teórica aportada polo alumno/a con respecto á práctica vocal, estilo das obras que deberá interpretar, fonética...)	3	3	6
Pescuda de información (tempo de pescuda de información adicional ao traballo da aula proposto).		80	80
Actividades complementarias (Asistencia a cursos, seminarios, conferencias..., relacionados coa disciplina, interpretacións públicas con fins socio-culturais, solista ou en formacións camerísticas).		60	60
Titorías (atención particular ao alumno/a)		6	6
Actividades de avaliación:			
- Probas Audición de repertorio adecuado á súa voz, no que demostre o suficiente control técnico durante a interpretación do mesmo.	0,5	0'5	1
- Revisión de probas	0,5	0'5	1
TOTAL HORAS:			270

6. AVALIACIÓN			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
6.1. CONVOCATORIA ORDINARIA			
6.1.1 AVALIACIÓN ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)			
-Seguimento do rendemento do alumno (Caderno do Profesor)	Asistir ás clases con regularidade e puntualidade. Amosar unha actitude positiva e interese pola disciplina. Aplicar unha correcta hixiene vocal, con hábitos beneficiosos para a súa saúde Realizar eficazmente os exercicios propostos na aula. Demostrar capacidade de resposta na asimilación dos diferentes conceptos técnicos, estilísticos e musicais que se traballarán nas sucesivas clases. Demostrar un control correcto do aire e a afinación na realización de vocalizacións diversas propostas polo profesor/a. Empregar coherencia no estilo interpretativo en concordancia coa estética das pezas que se	Todas a enumeradas para o cuadrimestre	60%

	traballen. Demostrar espírito crítico e a autonomía no desenvolvemento da aprendizaxe e do estudo da técnica e da interpretación vocal.		
-Audicións-exames de aula.	Demostrar unha correcta utilización da técnica vocal na interpretación do repertorio Ser quen de cantar cunha correcta afinación, e con control do tempo nas obras a interpretar. Utilizar a pronunciación correcta do texto, a través dunha axeitada articulación. Ser quen de interpretar o repertorio con soltura e seguridade na presenza escénica. Empregar coherencia no estilo interpretativo en concordancia coa estética das pezas que se traballen.	Todas as enumeradas para o cuadrimestre	20%
-Audición pública.	Demostrar unha correcta utilización da técnica vocal na interpretación do repertorio Ser quen de cantar cunha correcta afinación, e con control do tempo nas obras a interpretar. Utilizar a pronunciación correcta do texto, a través dunha axeitada articulación. Ser quen de interpretar o repertorio con soltura e seguridade na presenza escénica. Empregar coherencia no estilo interpretativo en concordancia coa estética das pezas que se traballen.	Todas as enumeradas para o cuadrimestre	20%
6.1.2. AVALIACIÓN ORDINARIA (ADIANTO DE CONVOCATORIA-EXAME DECEMBRO)			
Proba práctica coa realización de exercicios diversos de vocalización, así como de fragmentos de repertorio adecuado as súas características vocais, comprobando a boa posta en práctica da técnica vocal (posición, relaxación, respiración e fonación).	Aplicar unha correcta hixiene vocal, con hábitos beneficiosos para a súa saúde. Controlar a respiración e o apoio diafragmático-abdominal para conseguir unha correcta técnica respiratoria. Demostrar un coñecemento e práctica da técnica vocal para lograr unha correcta produción sonora. Demostrar un control correcto do aire e a afinación na realización de vocalizacións diversas propostas polo profesor/a. Amosar coñecemento suficiente dos diferentes rexistros vocais, así como as posibilidades sonoras de cada unha delas. Demostrar unha correcta utilización da técnica vocal na interpretación do repertorio. Empregar coherencia no estilo interpretativo en concordancia coa estética das pezas que se traballen.	Todas as enumeradas para o cuadrimestre	100%
6.1.3. AVALIACIÓN ALTERNATIVA (PERDA AVALIACIÓN CONTINUA)			
Máis de tres faltas de asistencia á clase implicarán a perda de avaliación continua, tendo que someterse o alumno/a ao procedemento de avaliación alternativa.			
Proba práctica coa realización de exercicios diversos de vocalización, así como de fragmentos de repertorio adecuado as súas características vocais, comprobando a boa posta en práctica da técnica vocal (posición, relaxación, respiración e fonación).	Aplicar unha correcta hixiene vocal, con hábitos beneficiosos para a súa saúde. Controlar a respiración e o apoio diafragmático-abdominal para conseguir unha correcta técnica respiratoria. Demostrar un coñecemento e práctica da técnica vocal para lograr unha correcta produción sonora. Demostrar un control correcto do aire e a afinación na realización de vocalizacións diversas propostas polo profesor/a. Amosar coñecemento suficiente dos diferentes rexistros vocais, así como as posibilidades sonoras de cada unha delas. Demostrar unha correcta utilización da técnica fonatoria na interpretación do repertorio. Empregar coherencia no estilo interpretativo en concordancia coa estética das pezas que se traballen.	Todas as enumeradas para o cuadrimestre	80%
Presentación e defensa dun traballo relacionado coa disciplina	Amosar coñecemento suficiente da disciplina. Expoñer con claridade os conceptos e saber	Todas as enumeradas para o	20%

	transmitilos de maneira adaptada ás circunstancias. Demostrar control durante a exposición tanto da secuenciación dos contidos como do tempo utilizado para cada un deles.	cuadrimestre	
6.2. CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA			
Proba práctica coa realización de exercicios diversos de vocalización, así como de fragmentos de repertorio adecuado as súas características vocais, comprobando a boa posta en práctica da técnica vocal (posición, relaxación, respiración e fonación).	Aplicar unha correcta hixiene vocal, con hábitos beneficiosos para a súa saúde. Controlar a respiración e o apoio diafragmático-abdominal para conseguir unha correcta técnica respiratoria. Demostrar un coñecemento e práctica da técnica vocal para lograr unha correcta produción sonora. Demostrar un control correcto do aire e a afinación na realización de vocalizacións diversas propostas polo profesor/a. Amosar coñecemento suficiente dos diferentes rexistros vocais, así como as posibilidades sonoras de cada unha delas. Demostrar unha correcta utilización da técnica vocal na interpretación do repertorio. Empregar coherencia no estilo interpretativo en concordancia coa estética das pezas que se traballen.	Todas as enumeradas para o cuadrimestre	80%
Presentación e defensa dun traballo relacionado coa disciplina	Amosar coñecemento suficiente da disciplina. Expoñer con claridade os conceptos e saber transmitilos de maneira adaptada ás circunstancias. Demostrar control durante a exposición tanto da secuenciación dos contidos como do tempo utilizado para cada un deles.	Todas as enumeradas para o cuadrimestre	20%

Para a poder optar á Matrícula de Honra, o alumnado deberá obter cunha cualificación de sobresaínte na disciplina. O/a profesor/a da do/a alumno/a comunicará ao departamento ao do final da semana dos exames. Os/as alumnos/as deberán realizar unha proba deseñada polo departamento a tal fin, cunha convocatoria específica para o mesmo, e que non excederá na súa totalidade dos 30 minutos de duración

7. ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECIAIS	
DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
Deberanse cumprir as disposicións vixentes no marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social. <i>Asemade terase en conta a ORDE do 8 de setembro de 2021 pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia en que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.</i>	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.
No presente curso académico non hai alumnado da especialidade que precise pautas por necesidades educativas especiais.	

8. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E DOCUMENTOS

Allió, Miriam: *Los espacios de la voz*. Edit. Clivis

Allió: *Reflexiones sobre la voz*. Edit. Casa Beethoven

Bustos, Inés: *La voz*. Edit. Paidotribo

Concone: *15 vocalizzi*. Edit. Ricordi

De Mena, Ana: *Educación de la voz. Principios fundamentales de ortofonía*. Edit. Aljibe

Ferrer: *Teoría y práctica del canto, El camino de una voz*. Edit. Herder

Jackson Menaldi, Cristina: *La voz normal*. Edit. Médica hispanoamericana

Lehmann, Lilli: *How to sing*. Edit. Dover

Mansion: *Estudio del canto*. Edit. Ricordi americana

Perelló-Montserrat Caballé: *Canto-Dicción*. Editorial Científico-médica. Barcelona, 1982

Quiñones, Carmen: *Programa para la prevención y el cuidado de la voz*. Edit. Praxis

Regidor, Ramón: *La clasificación de la voz*. Real Musical

Regidor, Ramón: *Temas del canto. El aparato de fonación*. Real Musical. Madrid, 1975

Ricci: *Variazioni-cadenze tradizioni*. Edit. Ricordi

Ristad: *La música en la mente*. Edit. Cuatro vientos

Turina: *Vocalizaciones*. Edit. Unión musical española